EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 12.5.2004
KOM(2004) 374 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMINIŲ IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Baltoji knyga dėl bendro intereso paslaugų

TURINYS

1. Įvadas 3

2. Sąjungos valstybinių valdžios institucijų pasidalijamoji atsakomybė 4

2.1. Esminis Europos modelio elementas 4

2.2. Valstybinių valdžios institucijų atsakomybė 5

2.3. Sąjungos ir jos valstybių narių pasidalijamoji atsakomybė 6

3. Komisijos vadovavimosi principai 6

3.1. Valstybinių valdžios institucijų veikimas greta savo piliečių 7

3.2. Viešųjų paslaugų tikslų siekimas konkurencingoje ir atviroje rinkoje 7

3.3. Sanglaudos ir visuotino prieinamumo užtikrinimas 7

3.4. Aukšto kokybės ir saugumo lygio išlaikymas 8

3.5. Vartotojų teisių užtikrinimas 9

3.6. Veiklos stebėsena ir įvertinimas 9

3.7. Atsižvelgimas į paslaugų ir situacijų įvairovę 10

3.8. Skaidrumo didinimas 10

3.9. Teisinis aiškumas 11

4. Naujos nuoseklios politikos kryptys 11

4.1. Politikos nuoseklumas įvertinant skirtumus 11

4.2. Geresnis teisinės bazės viešųjų paslaugų kompensavimo srityje išaiškinimas ir supaprastinimas 12

4.3. Aiškios ir skaidrios teisinės bazės, reglamentuojančios įmonių, kurioms patikėta teikti bendro intereso paslaugas, atranką, sukūrimas 14

4.4. Deramas socialinių ir sveikatos apsaugos bendro intereso paslaugų supratimas 15

4.5. Rezultatų ir veiklos įvertinimas 17

4.6. Sektorių politikos peržiūrėjimas 18

4.7. Vidaus veiklos krypčių atspindėjimas tarptautinėje prekybos politikoje 19

4.8. Bendro intereso paslaugų vystymo skatinimas bendradarbiavimo pagrindu 20

PRIEDAI

1. ĮVADAS

Pastaraisiais metais diskusijose dėl Europos visuomenės modelio vyravo Europos Sąjungos vaidmens nustatant bendro intereso paslaugas[1] tema. Suprantant, kad lemiamą įtaką Europos šalių piliečių gyvenimo kokybei, aplinkai ir Europos įmonių konkurencingumui turi gerai funkcionuojančios, prieinamos, įperkamos ir aukštos kokybės bendro intereso paslaugos, Europos Komisija priėmė Žaliąją knygą dėl bendro intereso paslaugų,[2] kuria buvo pradėtos plataus masto viešos konsultacijos, kaip geriausiai skatinti aukštos kokybės bendro intereso paslaugų teikimą Europos Sąjungoje. Žaliąja knyga konsultacijų dalyvių buvo prašoma pateikti pastabas dėl Europos Sąjungos vaidmens nustatant bendro intereso paslaugoms keliamus tikslus ir dėl tų paslaugų organizavimo, finansavimo ir vertinimo.

Žaliąja knyga pradėtos diskusijos susilaukė didelio suinteresuotų šalių susidomėjimo ir buvo jų gerai priimtos. Komisija gavo beveik 300 atsiliepimų iš plataus respondentų rato, tame tarpe iš daugelio valstybių narių[3]. Komisija parengė ataskaitą dėl viešų konsultacijų, kurioje analizuojami gauti atsiliepimai ir pateikiama medžiaga esamai baltajai knygai[4].

Atsižvelgdama į Europos Parlamento prašymą, išdėstytą jo 2004 m. sausio 14 d. rezoliucijoje dėl žaliosios knygos[5], Komisija prieina išvadas dabartinėje baltojoje knygoje pateiktos diskusijos pagrindu.

Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetas[6] bei Regionų komitetas[7] taip pat aptarė žaliojoje knygoje iškeltus klausimus ir pateikė savo nuomonę.

Intensyvios diskusijos dėl bendro intereso paslaugų taip pat vyko konvente dėl Europos ateities.

Be to, Teisingumo Teismas, išnagrinėjęs įvairius klausimus, susijusius su bendro ekonominio intereso paslaugomis, ypač susijusius su jų finansavimu, paskelbė svarbų sprendimą dėl viešųjų paslaugų kompensavimo[8].

Diskusijos parodė, kad egzistuoja ryškūs nuomonių ir požiūrių skirtumai. Nepaisant to, sutarta dėl būtinybės užtikrinti harmoningą rinkos mechanizmų ir viešųjų paslaugų tarnybų funkcionavimą. Bendro intereso paslaugos ir situacija, kurioje jos yra teikiamos, kaip ir pati Europos Sąjunga, nuolat vystosi ir tas procesas vyks toliau.

---

1 Sąvokų apibrėžimą žr. 1 priede

2 KOM(2003) 270, 2003 5 21

3 Pilnas atsiliepimų tekstas pateiktas Komisijos tinklapyje adresu: http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/service_general_interest/comments/public_en.htm

4 Ataskaita apie viešas konsultacijas dėl žaliosios knygos dėl bendro intereso paslaugų, Komisijos darbo dokumentas, SEC(2004) 326, 2004 3 15: http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/service_general_interest

5 Europos Parlamento rezoliucija dėl žaliosios knygos dėl bendro intereso paslaugų, 2004 1 14, (T5-0018/2004)

6 Nuomonė dėl žaliosios knygos dėl bendro intereso paslaugų, CESE 1607/2003, 2003 12 11

7 2003 m. lapkričio 20 d. Regionų komiteto nuomonė dėl žaliosios knygos dėl bendro intereso paslaugų, CdR 149/2003 galutinė

8 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje C-280/00 *Altmark Trans*

Pateikusi šią Baltąją knygą Komisija nenori užbaigti Europos lygmeniu vykstančių diskusijų. Komisija kaip tik siekia skatinti diskusijas apibrėžiant Europos Sąjungos vaidmenį ir kontekstą, kuriame tos paslaugos gali deramai funkcionuoti.

Baltojoje knygoje pateikiamas Komisijos požiūris dėl Europos Sąjungos vaidmens formavimo skatinant aukštos kokybės bendro intereso paslaugų teikimą, ir nustatomi pagrindiniai strategijos elementai, kuriais siekiama užtikrinti, kad visi Europos Sąjungos šalių piliečiai ir įmonės galėtų naudotis aukštos kokybės ir įperkamomis paslaugomis. Tame dokumente pateikiami tik kai kurie svarbiausi diskusijų klausimai, nes neįmanoma jame išnagrinėti visų konsultacijų procese iškeltų klausimų. Labiau specifiniai klausimai bus nagrinėjami atitinkamų veiklos krypčių kontekste.

2. SĄJUNGOS VALSTYBINIŲ VALDŽIOS INSTITUCIJŲ PASIDALIJAMOJI ATSAKOMYBĖ

Viešos diskusijos dėl žaliosios knygos parodė, kad yra aiškus sutarimas dėl aukštos kokybės bendro intereso paslaugų svarbos Europos visuomenei. Atskyrus Europos Sąjungos ir valstybių narių valstybinių valdžios institucijų užduotis ir galias Sąjunga ir valstybinės valdžios institucijos dalijasi atsakomybe daugelyje sričių, tačiau išsamus teiktinų paslaugų nustatymas išlieka valstybių narių kompetencijoje.

2.1. Esminis Europos modelio elementas

Diskusijos dėl Žaliosios knygos patvirtino bendro intereso paslaugų, kaip esminio elemento, kuriuo paremtas Europos visuomenės modelis, svarbą. Nepaisant nemažų diskusijos dalyvių požiūrių ir perspektyvų skirtumų, konsultacijos parodė aiškų sutarimą dėl būtinybės užtikrinti aukštos kokybės ir prieinamų bendro intereso paslaugų teikimą visiems Europos Sąjungos piliečiams ir įmonėms. Diskusijos taip pat patvirtino, kad Europos Sąjungoje egzistuoja bendro intereso paslaugų koncepcija, kuri atspindi Bendrijos vertybes ir tikslus, ir kurią sudaro tokie bendri principai: visuotinumas, tęstinumas, paslaugų kokybė, prieinamumas ir vartotojų apsauga.

Europos Sąjungoje bendro intereso paslaugos yra labai svarbios siekiant užtikrinti socialinę ir teritorinę sanglaudą ir Europos ekonomikos konkurencingumą. Europos piliečiai ir įmonės pagrįstai reikalauja, kad jiems būtų užtikrinta galimybė naudotis įperkamomis aukštos kokybės bendro intereso paslaugomis visoje Europos Sąjungoje. Tokia galimybė yra esminis buvimo Europos Sąjungos piliečiu elementas. Ji absoliučiai būtina norint užtikrinti, kad Sąjungos piliečiai galėtų pilnai naudotis savo pagrindinėmis teisėmis. Įmonės aukštos kokybės bendro intereso paslaugas vertina kaip būtiną konkurencingos verslo aplinkos sąlygą. Aukštos kokybės, prieinamų ir įperkamų bei vartotojų ir įmonių poreikius atitinkančių bendro intereso paslaugų teikimas yra svarbus elementas, prisidedantis prie Sąjungos strateginio tikslo „tapti pasaulyje konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika, galinčia užtikrinti subalansuotą ekonomikos augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą[9]“.

[9] 2000 m. kovo 23-24 d. Lisabonos Europos vadovų tarybos pirmininkaujančios šalies išvados, 5 pastraipa. Dėl išsamesnės informacijos žr.: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/intro_en.html

Žaliojoje knygoje Komisija yra pabrėžusi, kad bendro intereso paslaugos padėjo siekiant Sąjungos tikslų didžiojoje dalyje Bendrijos politikos krypčių. Tuo pat metu Bendrijos vykdoma politika didele dalimi sąlygojo bendro intereso paslaugų kokybės gerinimą, paslaugų skaičiaus ir veiksmingumo didinimą.

Remiantis Steigimo sutarties 16 straipsnyje[10] ir Pagrindinių žmogaus teisių chartijos 36 straipsnyje[11] įtvirtintais principais Komisija yra įsipareigojusi savo kompetencijos ribose pilnai atsižvelgti į ypatingą bendro intereso paslaugų vaidmenį formuojant politiką ir vykdant savo veiklą. Komisija stengsis užtikrinti, kad Europos Sąjunga ir toliau prisidėtų prie bendro intereso paslaugų, kurios yra Europos modelio dalis, plėtojimą, tuo pačiu atsižvelgiant į valstybėse narėse esamų tradicijų, struktūrų ir situacijų įvairovę. Atliktas pagrindinių iniciatyvų poveikio įvertinimas[12] bei reguliarus atitinkamų Bendrijos politikos krypčių vertinimas padės siekti to tikslo remiantis geresnio reglamentavimo principais[13].

Šiuo lemiamu Sąjungos vystymosi etapu didžiausią dėmesį reikės kreipti į naujųjų valstybių narių vystymosi raidą ir į jų ypatingus poreikius, kurie didžiąja dalimi atsirado dėl jų ekonomikos transformavimo per paskutiniuosius du dešimtmečius.

2.2. Valstybinių valdžios institucijų atsakomybė

Nors bendro intereso paslaugų teikimas gali būti organizuotas bendradarbiaujant su privataus sektoriaus įmonėmis, taip pat gali būti patikėtas privačioms ar valstybinėms įmonėms, viešųjų paslaugų įpareigojimus ir užduotis turėtų nustatyti atitinkamo lygmens valstybinės valdžios institucijos. Atitinkamos valstybinės valdžios institucijos taip pat yra atsakingos už rinkos reguliavimą ir turi užtikrinti, kad paslaugų teikėjai vykdytų jiems patikėtas viešųjų paslaugų užduotis.

Konsultacijose dėl žaliosios knygos buvo pabrėžta, kad siekiant vidaus rinką išlaikyti konkurencingą, atitinkamos valstybinės valdžios institucijos turi išlaikyti reikiamas galias siekiant užtikrinti, kad būtų efektyviai siekiama nustatytų viešosios politikos tikslų, ir kad būtų gerbiamos demokratinio pasirinkimo laisvės, be kita ko priklausomos nuo kokybės ir išlaidų. Dėl to valstybinėms valdžios institucijoms turi būti suteiktos reikiamos priemonės ir užtikrinta ekspertų parama. Esamos atskiriems sektoriams taikomos Bendrijos taisyklės nustato specialias teisines priemones ir galias, kurios leidžia valstybėms narėms užtikrinti viešosios politikos tikslų įgyvendinimą. Didžiausią dėmesį valstybės narės turi kreipti į nuolat sudėtingesnėmis tampančias priežiūros institucijų užduotis ir toms institucijoms suteikti visas reikiamas priemones ir resursus.

---

[10] 16 straipsnio tekstas: „*Nepažeisdamos 73, 86 ir 87 straipsnių ir atsižvelgdamos į tai, kokią vietą tarp Sąjungos bendrųjų vertybių užima bendrus ekonominius interesus tenkinančios paslaugos ir koks yra jų vaidmuo skatinant socialinę ir teritorinę sanglaudą, Bendrija ir valstybės narės pagal savo atitinkamus įgaliojimus ir šios Sutarties taikymo sritį rūpinasi, kad tokios paslaugos būtų pagrįstos principais ir sąlygomis, padedančiomis joms atlikti savo užduotis*“

[11] 36 straipsnio tekstas: *„Siekiant skatinti socialinę ir teritorinę Sąjungos sanglaudą, Sąjunga pripažįsta ir gerbia prieigos prie bendro ekonominio intereso paslaugų galimybę, nustatytą nacionalinė teisė remiantis Europos Bendrijos Steigimo sutartimi*“

[12] Komisijos komunikatas dėl poveikio įvertinimo, KOM(2002) 275 galutinis, 2002 6 5

[13] Europinis valdymo modelis: geresnė įstatymų leidyba, Komisijos komunikatas, KOM(2002) 276, 2002 6 5

2.3. Sąjungos ir jos valstybių narių pasidalijamoji atsakomybė

Žaliojoje knygoje Komisija jau yra pabrėžusi, kad Steigimo sutartyje yra numatyta visa eilė priemonių, užtikrinančių, kad Europos Sąjungos vartotojai galėtų naudotis aukštos kokybės ir įperkamomis bendro intereso paslaugomis. Nepaisant to, visų pirma bendro intereso paslaugas turi nustatyti, organizuoti, finansuoti ir stebėti jų vykdymą atitinkamos nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios institucijos.

Ši pasidalijamosios atsakomybės koncepcija yra įtvirtinta EB Steigimo sutarties 16 straipsnyje, kuris tiek Bendrijai, tiek valstybėms narėms nustato atsakomybę savo įgaliojimų ribose užtikrinti, kad būtų sudarytos sąlygos bendro ekonominio intereso paslaugų teikėjams vykdyti savo užduotis. Valstybių narių teisė paskirti konkrečius viešųjų paslaugų įpareigojimus ekonominės veiklos vykdytojams ir užtikrinti, kad tų įpareigojimų būtų laikomasi, taip pat netiesiogiai pripažįstama EB Steigimo sutarties 86 straipsnio 2 dalyje[14].

Diskusijose dėl žaliosios knygos buvo sutarta, kad nėra reikalo Bendrijai suteikti papildomų galių bendro intereso paslaugų srityje. Iš principo Komisija sutinka su tokiu vertinimu. Jos nuomone, šiuo metu Bendrijai suteiktos galios bendro intereso paslaugų srityje yra tinkamos ir pakankamos, kad būtų galima užtikrinti gerai funkcionuojančių paslaugų teikimą ir plėtojimą visoje Sąjungos teritorijoje.

Tuo pat metu Komisija sveikina esamų EB Steigimo sutarties 16 straipsnio nuostatų pataisas, kurias III-6 straipsniu pasiūlė Europos Konventas dėl sutarties dėl konstitucijos projekto:

„Nepažeisdamos III-55, III-56 ir III-136 straipsnių ir atsižvelgdamos į tai, kad bendrus ekonominius interesus tenkinančios paslaugos yra visuotinai vertinamos Sąjungoje ir į jų vaidmenį skatinant socialinę ir teritorinę sanglaudą, Bendrija ir valstybės narės pagal savo atitinkamus įgaliojimus ir šios Sutarties taikymo sritį rūpinasi, kad tokios paslaugos būtų pagrįstos principais ir sąlygomis, padedančiomis joms atlikti savo užduotis. Tuos principus ir sąlygas nustato europiniai įstatymai“.

Įsigaliojus sutarčiai dėl konstitucijos, ši nuostata suteiks papildomą teisinį pagrindą Bendrijos veiksmams bendro ekonominio intereso paslaugų srityje Europos Sąjungos galių ir konstitucijos taikymo ribose.

3. Komisijos vadovavimosi principai

Komisija vadovaujasi eile principų, įtvirtintų atskiriems sektoriams taikomose Bendrijos politikos kryptyse, kurie gali būti išaiškinti remiantis diskusijos dėl žaliosios knygos rezultatais.

---

[14] 86 straipsnio 2 dalis nustato, kad „*įmonėms, kurioms yra patikėta teikti bendro ekonominio intereso paslaugas ... šioje Sutartyje nustatytos taisyklės, ypač konkurencijos taisyklės, yra taikomos, jei jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patikėtų specialių uždavinių. Prekybos plėtojimui neturi būti daroma tokio poveikio, kuris prieštarautų Bendrijos interesams*“

3.1. Valstybinių valdžios institucijų veikimas greta savo piliečių

Konsultacijų metu buvo pabrėžta, kad bendro intereso paslaugų organizavimas ir priežiūra turi būti vykdomas kaip galima arčiau piliečių, ir kad turi būti griežtai laikomasi subsidiarumo principo.

Komisija pripažįsta, kad bendro intereso paslaugų srityje pagrindinis vaidmuo tenka valstybėms narėms ir vietos valdžios institucijoms. Šis vaidmuo atsispindi Bendrijos politikoje bendro intereso paslaugų srityje, kuri, vadovaujantis subsidiarumo principu, vykdoma panaudojant įvairius instrumentus.

Reikalui esant, Komisija, kaip ir anksčiau, ketina teikti siūlymus dėl tų sektorių reguliavimo, kuriuose yra aiški Europinė dimensija (pavyzdžiui stambių pramonės šakų), ir kurių atžvilgiu būtina apibrėžti Europos bendro intereso koncepciją. Paprastai toks Bendrijos reguliavimas reiškia norminės bazės, kurią, atsižvelgdamos į konkrečią šalies situaciją, valstybės narės gali įgyvendinti ir patikslinti, sukūrimą.

3.2. Viešųjų paslaugų tikslų siekimas konkurencingoje ir atviroje rinkoje

Konsultacijų pagrindu Komisija priėjo nuomonės, kad siekis sukurti laisvą ir konkurencingą vidaus rinką yra suderinamas su aukštos kokybės, prieinamų ir įperkamų bendro intereso paslaugų teikimo tikslu. Iš tiesų, vidaus rinkos sukūrimas žymia dalimi prisidėjo prie efektyvumo didinimo – dėl to daug bendro intereso paslaugų tapo labiau prieinamomis. Be to, tai sudarė sąlygas padidinti siūlomų paslaugų pasirinkimą, ypač telekomunikacijų ir transporto sektoriuose[15].

Tačiau kai kuriose situacijose visuomenės interesų politikos tikslai turi būti suderinti su tam tikrais Bendrijos tikslais. Tokios situacijos Steigimo sutarties lygmeniu nustatytos 86 straipsnio 2 dalyje, kurioje sakoma, kad įmonėms, kurioms yra patikėta teikti bendro ekonominio intereso paslaugas, netaikomos Steigimo sutarties nuostatos, jei to reikia joms patikėtų bendro ekonominio intereso užduočių atlikimui. Tai reiškia, kad remiantis EB Steigimo sutartimi ir atsižvelgiant į 86 straipsnio 2 dalies sąlygas, neatitikimų dėl Steigimo sutarties taisyklių[16] taikymo atveju reikia vadovautis nuostata dėl efektyvaus bendro intereso užduočių atlikimo. Taigi, Steigimo sutarties nuostatos sudaro sąlygas visuomenės interesų politikos tikslų siekimą suderinti su visos Sąjungos konkurencingumo užtikrinimo tikslais, ypač būtinybe visiems paslaugų teikėjams sudaryti vienodas sąlygas ir geriausiu būdu panaudoti valstybės lėšas.

3.3. Sanglaudos ir visuotino prieinamumo užtikrinimas

Galimybė visiems piliečiams ir įmonėms naudotis prieinamomis aukštos kokybės bendro intereso paslaugomis visoje valstybių narių teritorijoje yra būtina sąlyga siekiant socialinės ir teritorinės sanglaudos Europos Sąjungoje bei siekiant mažinti tolimiausių regionų nepalankesnę padėtį dėl prasto tų regionų pasiekiamumo.

---

[15] Išsamus įvertinimas bus pateiktas numatomame Komisijos darbo dokumente „Bendro intereso paslaugas teikiančių tinklinių pramonės šakų veiklos rezultatų raida – 2004 m. ataskaita“

[16] 86 straipsnio 2 dalies taikymas išsamiai išaiškintas Komisijos komunikate dėl bendro intereso paslaugų Europoje, OL C 17, 2001 1 19, p. 4

Komisija visomis savo politikos kryptimis siekia skatinti ir gerinti bendro intereso paslaugų veiksmingumą ir visuotinį prieinamumą.

Šiame kontekste paslaugų visuotinumas yra svarbiausia Bendrijos koncepcija, kuria siekiama užtikrinti efektyvų pagrindinių paslaugų prieinamumą[17]. Pagal šią koncepciją visiems suteikiama teisė naudotis būtiniausiomis paslaugomis. Ja paslaugų teikėjai įpareigojami teikti tam tikras paslaugas nustatytomis sąlygomis, pavyzdžiui, visoje teritorijoje ir prieinamomis kainomis. Paslaugų visuotinumas yra dinamiška ir lanksti koncepcija, turinti apsauginę funkciją, kuria užtikrinamas paslaugų teikimas tiems gyventojų sluoksniams, kurie negalėtų kitaip įpirkti pagrindinių paslaugų. Siekiant šią koncepciją pritaikyti prie socialinės, ekonominės ir technologinės aplinkos, ją reikia periodiškai apibrėžti iš naujo. Tai, vadovaujantis subsidiarumo principu, sudaro sąlygas bendruosius principus nustatyti Bendrijos lygmeniu, o tų principų įgyvendinimą palikti valstybėms narėms atsižvelgiant į kiekvienos šalies specifinę situaciją.

Savo struktūrinės politikos kontekste Bendrija padeda užtikrinti, kad tam tikroms socialinėms grupėms ir regionams nebūtų užkirstas kelias naudotis pagrindinėmis paslaugomis[18]. Tuo tikslu, atsižvelgiant į tam tikrus kriterijus, daliniam tinklų infrastruktūros finansavimui gali būti panaudotos struktūrinių fondų lėšos[19]. Be to, Komisijos politika transeuropinių tinklų srityje jau dabar sudarė geresnes sąlygas nuošalesnėse vietovėse naudotis transporto, energijos ir komunikacijų tinklais. Tai taip pat padės naujosioms valstybėms narėms savo infrastruktūrą susieti su kitų penkiolikos valstybių narių infrastruktūra, tuo užtikrinant aukštą kokybės ir saugumo lygį. Europos augimo iniciatyvoje Komisija pristatė ambicingą programą, kuria siekiama įgyvendinti prioritetinius tarpvalstybinius projektus transporto, energetikos ir plačiajuosčių komunikacijos tinklų srityje[20].

3.4. Aukšto kokybės ir saugumo lygio išlaikymas

Viešos konsultacijos parodė, kad yra būtina užtikrinti aukštą kokybės ir saugumo lygį. Komisija sutinka, kad visiems piliečiams ir vartotojams turi būti teikiamos aukštos kokybės bendro intereso paslaugos. Taip pat turi būti garantuotas fizinis vartotojų, visų tų paslaugų gamyboje ir teikime dalyvaujančių žmonių bei apskritai visuomenės saugumas, įskaitant apsaugą nuo galimų pavojų, pavyzdžiui teroristinių išpuolių ar gamtos katastrofų. Nustatant paslaugų užduotis, taip pat yra būtina atsižvelgti į paslaugų teikimo saugumą, ypač į reikalavimą užtikrinti tiekimo saugumą. Paslaugų teikimo sąlygos turi suteikti paslaugų teikėjams pakankamas paskatas išlaikyti deramą ilgalaikių investicijų lygį. Norint užtikrinti paslaugų kokybę ir saugumą, didėja ekonominiai kaštai; tuos kaštus reikia deramai ir skaidriai palyginti su tikėtina paslaugų nauda.

---

17 Žr. žaliąją knygą dėl bendro intereso paslaugų, KOM(2003) 270, 2003 5 21, 50–54 dalys

18 Naujoji parterystė sanglaudai, trečioji ataskaita dėl ekonominės ir socialinės sanglaudos, KOM(2004) 107, 2004 2 18

19 Žr., pavyzdžiui, Komisijos darbo dokumentą „Gairės dėl elektronines komunikacijas skatinančių struktūrinių fondų įgyvendinimo kriterijų ir modalumo“, SEC(2003) 895

20 Komisijos komunikatas, Europos augimo iniciatyva, Investavimas į tinklus ir žinias siekiant skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą, galutinė ataskaita Europos Tarybai, 2003 11 11, KOM(2003) 690 galutinis

Vadovaujantis Sąjungos tvarios plėtros politika taip pat būtina atsižvelgti į bendro intereso paslaugų vaidmenį, susijusį su aplinkos apsauga, bei į specifines bendro intereso paslaugų ypatybes, tiesiogiai susijusias su aplinkosaugos, pvz. vandens ar atliekų, sektoriais.

Pilnai atsižvelgdama į šiuos reikalavimus Komisija siekia užtikrinti, kad Bendrijos politika prisidėtų prie kokybės ir saugumo standartų išlaikymo. Komisija numato stebėti daromą pažangą ir toliau teikti reguliarius atskirų sektorių vertinimus ir ataskaitas.

3.5. Vartotojų teisių užtikrinimas.

Konsultacijose dėl žaliosios knygos pritarta požiūriui, kad organizuojant bendro intereso paslaugas, būtų užtikrintos vartotojų teisės. Komisija ketina savo politiką grįsti žaliojoje knygoje ir 2000 m. rugsėjo mėn. Komisijos komunikate dėl bendro interesų paslaugų Europoje[21] nustatytais principais.

Tuos principus galima apibrėžti taip: galimybė visoje Sąjungos teritorijoje ir visoms gyventojų grupėms naudotis paslaugomis, taip pat tarpvalstybinio masto paslaugomis, paslaugų įperkamumas, įskaitant specialias priemones mažas pajamas gaunantiems gyventojams, paslaugų saugumas, apsauga, patikimumas, tęstinumas, aukšta kokybė, galimybė rinktis, skaidrumas ir galimybė iš teikėjų ir priežiūros institucijų gauti informaciją.

Tų principų įgyvendinimui būtinos nepriklausomos priežiūros institucijos su aiškiai apibrėžtomis teisėmis ir atsakomybe, tame tarpe teise imtis sankcijų (t.y. stebėti visuotinas paslaugas reglamentuojančių teisės aktų perkėlimą ir vykdymą). Taip pat turi būti priimtos nuostatos dėl vartotojų atstovavimo ir aktyvaus vartotojų dalyvavimo paslaugas nustatyme ir vertinime, dėl tinkamų atlyginimo ir kompensacijos mechanizmų. Be to, turi būti priimta evoliucinė nuostata, kuri leistų reikalavimus pritaikyti prie besikeičiančių vartotojų poreikių ir atsižvelgti į ekonominės ir technologinės aplinkos raidą. Priežiūros institucijos taip pat turėtų stebėti rinkos tendencijas ir teikti duomenis įvertinimo tikslu.

3.6. Veiklos stebėsena ir įvertinimas

Remdamasi viešų konsultacijų išvadomis Komisija lieka įsitikinusi, kad siekiant išlaikyti ir plėsti aukštos kokybės, prieinamas, įperkamas ir veiksmingas bendro intereso paslaugas Europos Sąjungoje būtinas sistemingai vykdomas vertinimas ir stebėsena. Komisija pripažįsta ypatingą Bendrijos institucijų atsakomybę vertinant pagal atskirus sektorius Bendrijos reglamentuojas paslaugas remiantis nacionalinių institucijų pateiktais duomenimis. Tačiau taip pat svarstytinas ir kitų sričių vertinimo Bendrijos lygmeniu klausimas, jei būtų nustatyta, kad toks vertinimas tam tikrais atvejais galėtų suteikti pridėtinę vertę.

Komisija sutinka su viešose konsultacijose vyravusiu požiūriu, kad bet koks įvertimas turėtų būti daugiamatis, apimantis visus reikiamus teisinius, ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos aspektus. Bet kuriuo atveju, vertinant būtina atsižvelgti į

---

[21] KOM(2000) 580, 2000 9 20, OL C 17, 2001 1 19. Žr. 8–13 dalis

specialias vertinamo sektoriaus ypatybes ir į skirtingas įvairių valstybių narių bei jų regionų situacijas. Toks vertinimas turi būti paremtas periodiškais valstybių narių ir (arba) nacionalinių priežiūros institucijų pateiktais lyginamaisiais duomenimis.

3.7. Atsižvelgimas į paslaugų ir situacijų įvairovę

Konsultacijos taip pat išryškino įvairių bendro intereso paslaugų skirtingumus ir skirtingus vartotojų poreikius, atsirandančius dėl skirtingų ekonominių, socialių, geografinių bei kultūrinių situacijų. Be to, buvo pabrėžta, kad dėl labiau asmeninio didžiosios dalies socialinių ir sveikatos apsaugos paslaugų pobūdžio tokioms paslaugoms keliami reikalavimai gerokai skiriasi nuo tinklų pagrindu funkcionuojantiems sektoriams taikomų reikalavimų. Kas dėl transliavimo sektoriaus, būtina atsižvelgti į valstybinio transliavimo svarbą kiekvienos šalies visuomenės demokratiniams, socialiniams ir kultūriniams poreikiams[22]. Komisija palaiko tokį požiūrį.

Bet kokia Bendrijos politika bendro intereso paslaugų srityje turi deramai atsižvelgti į bendro intereso paslaugų ir situacijų, kuriose jos yra teikiamos, įvairovę ir ypatybes. Tačiau tai nereiškia, kad nereikia užtikrinti skirtingiems sektoriams taikomos Bendrijos politikos nuoseklumo, ar kad nereikia plėtoti bendrų keliuose sektoriuose pritaikytinų koncepcijų.

Šiame kontekste reikėtų pažymėti, kad Komisijos siūlymas priimti direktyvą dėl paslaugų vidaus rinkoje[23] nukreiptos tik į paslaugas, kurios atitinka ekonominės veiklos apibrėžimą. Direktyva taikoma tik bendro ekonominio intereso paslaugoms, bet netaikoma neekonominio bendro intereso paslaugoms. Be to, kai kurios veiklos rūšys, kurias valstybės narės gali traktuoti kaip bendro ekonominio intereso paslaugas, pavyzdžiui, transporto paslaugos, į siūlymą neįtrauktos, arba, pašto paslaugų, elektros, dujų ir vandens tiekimo paslaugų atveju, joms netaikomas kilmės šalies principas. Dar svarbiau yra tai, kad pasiūlymas neįpareigoja valstybių narių bendro ekonominio intereso paslaugas atverti konkurencijai; be to, siūlyme nėra kalbama apie paslaugų finansavimą ir organizavimą.

3.8. Skaidrumo didinimas

Skaidrumo principas yra esminis principas užtikrinant bendro intereso paslaugų politikos vystymą ir įgyvendinimą. Tas principas užtikrina, kad valstybinės valdžios institucijos galėtų vykdyti savo pareigas, ir kad būtų paisoma demokratinio pasirinkimo laisvės. Tas principas turi apimti visus paslaugų teikimo aspektus: viešųjų paslaugų užduočių nustatymą, jų organizavimą, finansavimą ir reglamentavimą, teikimą ir įvertinimą, įskaitant skundų nagrinėjimo mechanizmus.

Bendrijos teisės taikymas jau pasitarnavo bendro intereso paslaugų skaidrumo didinimui Sąjungoje. Komisija visose savo politikos kryptyse, susijusiose su bendro intereso paslaugomis, yra įsipareigojusi toliau siekti didinti teikiamų paslaugų skaidrumą. Valstybės narės taip pat turi garantuoti, kad įgyvendinant Bendrijos teisės

---

22 Taip pat žr. protokolą dėl viešojo transliavimo valstybėse narėse sistemos, Amsterdamo sutartimi pridedamo prie EB Steigimo sutarties

23 KOM(2004) 2, 2004 1 13

aktus ir kitas reikiamas nacionalinės teisės nuostatas, būtų pilnai paisoma skaidrumo principo.

3.9. Teisinis aiškumas

Konsultacijose dėl žaliosios knygos buvo pabrėžta, kad nepakankamai aiškios Bendrijos taisyklės, taikomos kai kurių bendro intereso paslaugų atžvilgiu. Ypač dažnai šiuo požiūriu konsultacijų dalyviai minėjo valstybės paramos taisykles finansuojant bendro intereso paslaugas bei taisykles dėl viešųjų pirkimų ir lengvatų paslaugoms, taip pat taisykles dėl socialinių ir sveikatos apsaugos paslaugų.

Komisija žino, kad Bendrijos teisės aktų taikymas bendro intereso paslaugoms gali sukelti problemų. Dėl to Komisija ir toliau sieks didinti teisinį aiškumą dėl Bendrijos teisės aktų taikymo bendro intereso paslaugoms, nepažeidžiant Europos Teisingumo Teismo ir pirmosios instancijos teismo teisminės praktikos. Kaip nurodyta toliau, Komisija jau modernizavo esamas viešųjų pirkimų taisykles ir ėmėsi iniciatyvų dėl valstybės paramos ir valstybinių-privačių bendrijų[24].

4. NAUJOS NUOSEKLIOS POLITIKOS KRYPTYS

4.1. Politikos nuoseklumas įvertinant skirtumus

Vienas svarbiausių klausimų, kuriuos iškėlė žalioji knyga – būtinybė priimti bendrąją bendro intereso paslaugas reglamentuojančią direktyvą. Išsiskyrė viešose konsultacijose tuo klausimu išsakyti požiūriai: kai kurios valstybės narės ir Europos Parlamentas į tokį pasiūlymą reagavo skeptiškai. Dėl to abejotina, ar šiame etape bendroji direktyva būtų tinkamiausia priemonė žengti pirmyn. Be to, konsultacijose nebuvo nustatyta jokių horizontalaus metodo pranašumų lyginant su iki šiol taikytu atskirų sektorių metodu.

Komisijos manymu, šiuo metu nėra prasmės teikti pasiūlymą, tačiau tą klausimą reikėtų iš naujo peržiūrėti vėliau. Tada, remdamasi ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos aspektų įvertinimu, Komisija teiktų pasiūlymą priimti reikiamą teisės aktą[25].

Kas dėl peržiūrėjimo grafiko, reikia atsižvelgti į tai, kad įsigaliojus sutarčiai dėl konstitucijos ir siūlomam konstitucijos III-6 straipsniui, tai suteiktų papildomą teisinį pagrindą, kuris papildytų jau esamą teisinę bazę. Komisija mano, kad tą klausimą reikėtų iš naujo peržiūrėti įsigaliojus sutarčiai dėl konstitucijos.

Kol kas Komisija ketina laikytis atskiriems sektoriams taikomo metodo ir jį plėtoti, siūlydama, kai tai yra reikalinga ir tinkama, atskiriems sektoriams taikomas taisykles, kurios leistų atsižvelgti į kiekvieno sektoriaus specifinius reikalavimus ir situacijas. Tačiau, nepažeidžiant esamų atskiriems sektoriams taikomų Bendrijos taisyklių, Komisija ketina svarstyti horizontalaus metodo tinkamumą kai kurių specifinių klausimų, pavyzdžiui, vartotojų interesų, bendro intereso paslaugų stebėsenos ir

---

[24] Žr. 4.2 ir 4.3 poskyrius

[25] Komisijos komunikatas dėl poveikio įvertinimo, KOM(2002) 276 galutinis, 2002 6 5

vertinimo, finansiniam kompensavimui taikomų valstybės paramos taisyklių bei struktūrinių fondų naudojimo bendro intereso paslaugų rėmimui, atžvilgiu.

Nors viešose konsultacijose požiūriai bendro instrumento klausimu smarkiai išsiskyrė, konsultacijose buvo patvirtinta būtinybė užtikrinti bendro intereso paslaugų nuoseklumą ir darnumą. Tuo pat metu buvo pabrėžta, kad nustatant Bendrijos politikos kryptis, būtina atsižvelgti į skirtingas įvairių paslaugų ypatybes bei į valstybių narių skirtingumus.

Vykdydama atskirų sektorių apžvalgas Komisija sieks užtikrinti pilną sektorių politikos nuoseklumą bendro intereso paslaugų srityje[26].

Be to, 2005 m. Komisija ketina iš naujo peržiūrėti situaciją, susijusią su bendro intereso paslaugomis Europos Sąjungoje, ir apsvarstyti horizontalių priemonių reikalingumą. Komisija ketina iki 2005 m. pabaigos pateikti Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui ataskaitą su išvadomis.

Komisija

- **įsigaliojus sutarčiai dėl konstitucijos, Komisija ketina iš naujo peržiūrėti bendro intereso paslaugas reglamentuojančios įstatyminės bazės priėmimo būtinybę,**
- **išnagrinės situaciją, susijusią su bendro intereso paslaugomis, ir iki 2005 m. pabaigos tuo klausimu pateiks ataskaitą.**

Valstybės narės

- **turi savo lygmeniu modernizuoti bendro intereso paslaugas siekiant užtikrinti galimybę visiems piliečiams naudotis kokybiškomis, jų poreikius ir reikalavimus tenkinančiomis paslaugomis.**

4.2. Geresnis teisinės bazės viešųjų paslaugų kompensavimo srityje išaiškinimas ir supaprastinimas

Ypatingai dvejose srityse – finansavimo ir kontraktų skyrimo – valstybių narių veiksmų laisvė apibrėžiant bendro intereso paslaugų užduotis paprastai kertasi su Bendrijos teise. Šiame poskyryje bus nagrinėjamas finansavimo, o 4.3 poskyryje viešųjų pirkimų klausimas.

Valstybių narių savarankiškumo principas nustatant bendro ekonominio intereso paslaugų politiką lygiai taip pat taikomas ir tų paslaugų finansavimo atžvilgiu. Iš tiesų, valstybės narės naudojasi plačia veiksmų laisve sprendžiant, ar finansuoti, ir kaip finansuoti bendro ekonominio intereso paslaugas. Valstybės narės naudoja įvairius finansavimo mechanizmus: tiesioginę finansinę paramą iš valstybės biudžeto, specialias ar išimtines teises, rinkos dalyvių įnašus, tarifų suvienodinimą remiantis išvestu vidurkiu ir finansavimą solidarumo pagrindu. Paprastai valstybės narės gali pasirinkti finansavimo mechanizmą. Kadangi teisės aktai Bendrijos lygmeniu nėra suderinti, pagrindinis dalykas, ribojantis tokią veiksmų laisvę, yra reikalavimas, kad finansavimo mechanizmai neiškreiptų konkurencijos bendrojoje rinkoje. Komisija, būdama Steigimo sutarties sergėtoja, privalo užtikrinti, kad ši taisyklė nebūtų pažeista mokesčių mokėtojų ir apskritai visos ekonomikos labui.

[26] Žr. 2 priedą

Tačiau kartais tą taisyklę yra nelengva pritaikyti praktikoje. Ne visada yra aišku, kokiomis sąlygoms bendro ekonominio intereso paslaugų kompensavimą galima traktuoti kaip valstybės paramą. Bet net ir apibrėžus valstybės paramą, gali kilti tam tikrų neaiškumų, kokiomis sąlygomis tokią paramą galima laikyti suderinama su bendrąja rinka. Be to, Steigimo sutartyje nustatytas įpareigojimas oficialiai informuoti Komisiją apie planus suteikti ar pakeisti valstybės paramą kelia didelių administracinių sunkumų, kurie kartais būna per dideli palyginus su gana nedidelėmis paramos sumomis.

Viešos konsultacijos patvirtino didesnio teisinio aiškumo ir nuspėjamumo taikant valstybės paramos taisykles kompensavimui už viešųjų paslaugų teikimą būtinybę. Tokia būtinybė ypač ryški vietos paslaugų lygmeniu. Tiesa, neseniai Teisingumo Teismas nustatė eilę sąlygų, kurioms esant kompensavimas už bendro ekonominio intereso paslaugų teikimą nepriskirtinas valstybės paramai[27]. Nepaisant to, būtina padidinti teisinį aiškumą, ir būtent Komisijos pareiga yra užtikrinti kiek galima didesnį teisinį aiškumą. Tuo tikslu Komisija pasiūlė eilę iniciatyvų.

Pirmoji siūloma priemonė yra Komisijos sprendimas, nustatantis, kad tam tikromis aplinkybėmis palyginti nedidelis valstybės bendro ekonominio intereso paslaugų teikėjų finansavimas gali būti laikomas suderinamu su bendrąja rinka. Tokiam finansavimui taip pat neturėtų būti taikomas išankstinio pranešimo reikalavimas, tačiau su sąlyga, kad toks finansavimas būtų proporcingas tikriesiems paslaugų kaštams ir nebūtų viršyti tam tikri ribiniai dydžiai. Nepriklausomai nuo finansavimo sumų Komisija siūlo tokias pačias taisykles taikyti ligoninių ir socialinių prieglaudų teikiamoms bendro ekonominio intereso paslaugoms.

Iš esmės tokiomis priemonėmis Komisija siekia atleisti vietos bendro ekonominio intereso paslaugų teikėjus nuo išankstinio pranešimo įpareigojimo. Kai, remiantis tebevykstančio konsultavimosi proceso rezultatais, bus nustatyti ribiniai dydžiai, žymiai padidės teisinis aiškumas santykinai nedidelio valstybės finansavimo klausimu.

Be to, Komisija siūlo sukurti Bendrijos teisinę bazę, kuri nustatytų bendro ekonominio intereso paslaugų kompensavimo kriterijus. Tai padidintų teisinį aiškumą dėl bendro ekonominio intereso paslaugų kompensavimo, viršijančio nustatytas ribines vertes, ir kuris turi būti praneštas Komisijai.

Komisija taip pat ketina pakeisti direktyvą 80/723/EEB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo. Pakeista direktyva būtų taikoma viešųjų paslaugų kompensavimui, nepriklausomai nuo teisinės tokias paslaugas teikiančių įmonių klasifikacijos pagal Steigimo sutarties 87 straipsnį. Komisijos sprendimas ir Bendrijos teisinė bazė nebūtų taikoma transporto sektoriui28.

Be to, Komisija, remdamasi Teisingumo Teismo teismine praktika, planuoja dar labiau išaiškinti sąlygas, kuriomis kompensavimą galima laikyti valstybės parama.

---

[27] 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje C-280/00 *Altmark Trans* ir 2003 m. lapkričio 24 d. sprendimas jungtinėse bylose C-34/01 - 38/01 Enirisorse SpA

[28] Sprendimas gali būti taikomas kai kuriems susisiekimo jūra su salomis maršrutams, kuriuose metinis transporto srautas neviršija nustatytų ribinių dydžių

Konsultacijų dėl žaliosios knygos metu pateiktuose atsiliepimuose pageidauta išsamiau išaiškinti skirtumą tarp ekonominės ir neekonominės veiklos[29].

Visos šios priemonės, kurios buvo parengtos konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis pagrindu, turėtų užtikrinti didesnį teisinį aiškumą ir nuspėjamumą tiek paslaugų teikėjams, tiek valdžios institucijoms. Siekdama užtikrinti, kad aukštos kokybės, prieinamos ir įperkamos bendro intereso paslaugos ir toliau būtų teikiamos visiems piliečiams, tuo pačiu laikantis pagrindinių bendrųjų taisyklių, Komisija ir toliau laikysis pragmatiškos politikos dėl kompensavimo už viešųjų paslaugų teikimą.

Komisija

- **ketina iki 2005 m. priimti sprendimą dėl Steigimo sutarties 86 straipsnio dėl valstybės paramos įmonėms, kurioms patikėta teikti bendro ekonominio intereso paslaugas,**
- **numato iki 2005 m. liepos mėn. priimti Bendrijos teisinę bazę dėl valstybės paramos teikiant viešąsias paslaugas,**
- **numato iki 2005 m. liepos mėn. iš dalies pakeisti direktyvą 80/723/EEB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo,**
- **ketina iki 2005 m. liepos mėn. išaiškinti, kokiomis sąlygomis, remiantis 87 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kompensacijų skyrimas viešųjų paslaugų teikėjams gali būti traktuojamas kaip valstybės parama.**

Valstybės narės

- **turi aiškiai nustatyti viešųjų paslaugų teikėjų įsipareigojimus ir, taikydamos skaidrias kompensavimo taisykles, turi padėti Komisijai taikyti naująją teisinę bazę.**

4.3. Aiškios ir skaidrios teisinės bazės, reglamentuojančios įmonių, kurioms patikėta teikti bendro intereso paslaugas, atranką, sukūrimas

Iš principo valstybės narės turi didelę pasirinkimo laisvę dėl bendro intereso paslaugų organizavimo. Kadangi Bendrijos teisės aktai nėra suderinti šioje srityje, iš principo atitinkamos valstybių narių valstybinės valdžios institucijos gali laisvai spręsti, ar joms pačioms teikti bendro intereso paslaugas, ar tokių paslaugų teikimą patikėti kitoms (valstybinėms ar privačioms) įmonėms[30]. Tačiau bendro ekonominio intereso paslaugų teikėjai, įskaitant paslaugų teikėjus, veikiančius įmonių viduje, yra įmonės, todėl, remiantis Steigimo sutartimi, joms taikomos taisyklės dėl konkurencijos[31]. Siekdamos užtikrinti infrastruktūros projektų ir bendro intereso paslaugų teikimą, praktikoje valstybės narės vis labiau naudoja valstybinių-privačių įmonių modelius, kurie apima kontraktus pagal modelį „planavimas, kūrimas, finansavimas, veikimas“, lengvatas ir mišrių įmonių steigimą.

---

29 Išsamesnei informacijai gauti žr. Komisijos komunikatą dėl bendro intereso paslaugų Europoje, OL C 17, 2001 1 19, p. 4 (28–30 straipsnio dalys) ir žaliąją knygą dėl bendro intereso paslaugų KOM(2003) 270, 270, 2003 5 21, 43–45 dalys

30 Vietos sausumos transporto srityje Komisija pasiūlė teisės aktą, kuriuo valstybės narės būtų įpareigotos taikyti lengvatas viešosioms paslaugoms. Plg. su siūlymu iš dalies pakeisti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl valstybių narių veiksmų, susijusių su viešųjų paslaugų reikalavimais ir viešųjų paslaugų kontraktų skyrimu keleivių transportavimui geležinkelio, kelių ir vandens transportu, OL C 151 E, 2002 5 26, p. 146

31 Dėl išsamesnės informacijos žr. žaliąją knygą dėl bendro intereso paslaugų, KOM(2003) 270, 2003 5 21, 79–83 straipsnio dalys

Viešų konsultacijų metu buvo išreikšti pageidavimai Bendrijos taisykles, susijusias su tokiais modeliais, padaryti aiškesnėmis, ypač Bendrijos taisykles, kurių valstybinės valdžios institucijos turi laikytis pavedant viešųjų paslaugų atlikimą kitoms įmonėms.

Siekiant išaiškinti taikomas taisykles, Bendrija ėmėsi viešųjų pirkimų direktyvų[32] supaprastinimo ir išaiškinimo. Praėjusių metų kovo mėnesį Europos Parlamento ir Tarybos priimtos direktyvos turi būti iki 2006 m. sausio mėnesio perkeltos į valstybių narių teisės aktus. Tai palengvins skiriančiosioms institucijoms laikytis EB Steigimo sutartyje numatytų reikalavimų dėl skaidrumo užtikrinimo.

Be to, siekdama nustatyti, ar nereikėtų priimti Bendrijos teisės aktų, kurie reglamentuotų skaidraus lengvatų paslaugų teikėjams skyrimą bei valstybinio ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą, Komisija neseniai priėmė žaliąją knygą dėl valstybinių-privačių Bendrijų Europos Sąjungoje[33]. Ta žaliąja knyga pradedamos plataus masto konsultacijos dėl valstybinių-privačių bendrijų viešųjų įsigijimų.

Komisija

- **ketina pradėti viešas konsultacijas dėl žaliosios knygos, kurioje nagrinėjami klausimai, susiję su valstybinių-privačių bendrijų įsigijimais,**
- **remiantis viešų konsultacijų rezultatais iki 2004 m. pabaigos numato pateikti reikiamus siūlymus.**

Valstybės narės

- **turi užtikrinti, kad nacionalinė teisinė bazė, reglamentuojanti viešųjų paslaugų kontraktų skyrimą, būtų paremta skaidriomis ir nediskriminuojančiomis taisyklėmis.**

4.4. Deramas socialinių ir sveikatos apsaugos bendro intereso paslaugų supratimas

Žalioji knyga dėl bendro intereso paslaugų sukėlė didelį suinteresuotų šalių susidomėjimą socialinių paslaugų srityje, tame tarpe sveikatos apsaugos, ilgalaikės slaugos, socialinės apsaugos, įdarbinimo ir socialinių prieglaudų paslaugomis. Socialinių bendro intereso paslaugų vaidmuo Europos visuomenės modelyje vaidina ypatingą vaidmenį. Paremtos solidarumo principu, į asmenį orientuotos socialinės ir sveikatos apsaugos bendro intereso paslaugos sudaro sąlygas užtikrinti, kad visi piliečiai galėtų naudotis savo pagrindinėmis laisvėmis ir aukštu socialinės apsaugos lygiu, ir tuo pačiu didina socialinę ir teritorinę sanglaudą. Tokių paslaugų teikimas, plėtra ir modernizavimas visiškai atitinka 2000 m. kovo mėn. Lisabonoje vykusiame Europos vadovų tarybos susitikime nustatytų tikslų įgyvendinimą, ypač siekį susieti ekonominę, socialinę ir užimtumo politiką. Viešos konsultacijos parodė, kad socialinių paslaugų teikėjai yra pasirengę dalyvauti modernizavimo procese siekiant geriau tenkinti Europos piliečių poreikius. Tačiau konsultacijų metu taip pat buvo

---

[32] 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/18 dėl viešųjų darbų, viešojo teikimo ir viešųjų paslaugų sutarčių sudarymo tvarkos koordinavimo ir 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/17 dėl įmonių, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūrų koordinavimo, OL L 134, 2004 4 30, p. 1 ir p. 114

[33] Žalioji knyga dėl valstybinių-privačių bendrijų ir dėl Bendrijos teisės, reglamentuojančios viešuosius kontraktus bei lengvatas, KOM(2004) 327, 2004 4 30

pageidautas didesnis aiškumas ir nuspėjamumas, būtinas norint užtikrinti sklandų socialinių paslaugų, įskaitant sveikatos apsaugos paslaugų, vystymą.

Nors iš principo socialinių ir sveikatos apsaugos paslaugų užduočių ir tikslų nustatymas yra valstybių narių kompetencija, Bendrijos taisyklės turi įtakos jų vykdymo ir finansavimo priemonėms. Aiškus užduočių ir tikslų išskyrimas padėtų įnešti daugiau aiškumo siekiant tas paslaugas modernizuoti atsižvelgiant į nuolat kintančius vartotojų poreikius, tuo pačiu išlaikant ypatingą jų pobūdį, grindžiamą tam tikrais principais ir reikalavimais, pvz., solidarumo, savanoriškumo ir pažeidžiamų grupių įtraukimo reikalavimais. Aiškesnis užduočių ir tikslų išskyrimas ypač padėtų toms valstybėms narėms, kuriose veikia rinkos pagrindu sukurtos socialinių ir sveikatos apsaugos paslaugų teikimo sistemos, pasirengti galimam ES konkurencijos įstatymo poveikiui. Žinoma, ar panaudoti tokias sistemas, ar teikti paslaugas tiesiogiai per valstybės finansuojamas institucijas, priklausys nuo valstybių narių politinio pasirinkimo.

Komisijos manymu, reikėtų sistemingai apibrėžti specifines socialinių ir sveikatos apsaugos bendro intereso paslaugų ypatybes ir geriau išaiškinti jų veikimui ir modernizavimui būtiną norminę bazę. Toks metodas turėtų būti nustatytas 2005 m. numatomame priimti komunikate dėl socialinių bendro intereso paslaugų, įskaitant sveikatos apsaugos paslaugas.

Komunikate bus kritiškai įvertinta Bendrijos politika, susijusi su socialinių ir sveikatos apsaugos bendro intereso paslaugų teikimu. Komunikate, glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis[34] ir pilietinės visuomenės organizacijomis, taip pat bus nurodyta, kaip valstybėse narėse organizuojamos ir funkcionuoja socialinės ir sveikatos apsaugos paslaugos.

Be to, Komunikate, remiantis Komisijos bendraisiais vertinimo principais, bus pateiktas nacionalinės socialines bendro intereso paslaugas reglamentuojančios norminės bazės įvertinimo mechanizmas. Tuo tikslu gali būti panaudoti esami koordinavimo socialinės įtraukties ir socialinės apsaugos srityje metodai. Neseniai Komisija pasiūlė atvirą koordinavimo metodą sveikatos apsaugos ir ilgalaikės slaugos srityje, kuris galėtų deramai prisidėti prie apsikeitimo sektina patirtimi sveikatos apsaugos paslaugų srityje ir palengvintų reformų vykdymą[35].

Remdamasi aukštu lygiu vykusiais pacientų mobilumo ir sveikatos apsaugos vystymo klausimų svarstymais, Komisija šiuo metu rengia priemones jų metu nustatytų tikslų įgyvendinimui. 2004 m. balandžio mėn. Komisija priėmė komunikatą[36], kuriame, remiantis Europos Teisingumo Teismo teisminės praktikos principais, numatyta eilė iniciatyvų dėl dalijimosi atliekamais pajėgumais ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo sveikatos priežiūros srityje, nustatant Europos sveikatos priežiūros centrus ir juos sujungiant į tinklą ir koordinuojant naujų

---

34 Ypač su Socialinės apsaugos komitetu ir naujai įsteigta „Aukšto lygio grupe sveikatos apsaugos ir medicininės pagalbos klausimais“

35 Komisijos komunikatas dėl socialinės apsaugos modernizavimo siekiant plėtoti aukštos kokybės, prieinamą ir tvarią sveikatos apsaugos ir ilgalaikės slaugos strategiją: nacionalinių strategijų palaikymas naudojant „atviro koordinavimo metodą“, KOM(2004) 304, 2004 4 20

36 Komisijos komunikatas, tolesni veiksmai pasibaigus pacientų mobilumo ir sveikatos apsaugos vystymo Europos Sąjungoje klausimų svarstymams, KOM(2004) 301, 2004 4 20

sveikatos apsaugos technologijų įvertinimą. Jį lydinčiu sprendimu sukurta aukšto lygio grupė siekiant palengvinti valstybių narių bendradarbiavimą šioje srityje.

Komisija

- **numato 2005 m. pateikti komunikatą dėl socialinių ir sveikatos apsaugos bendro intereso paslaugų.**
- **siekdama prisidėti prie aukšto sveikatos apsaugos visoje Europos Sąjungoje lygio užtikrinimo, Komisija sieks skatinti valstybių narių bendradarbiavimą sveikatos apsaugos ir medicinos pagalbos srityje.**

Valstybės narės

- **siekiant užtikrinti aukšto lygio sveikatos apsaugą visoje Europos Sąjungoje, valstybės narės turėtų pagerinti bendradarbiavimą sveikatos apsaugos ir medicinos pagalbos srityse.**

4.5. Rezultatų ir veiklos įvertinimas

Viešos konsultacijos patvirtino Komisijos požiūrį, kad siekiant užtikrinti aukštos kokybės, prieinamas ir įperkamas bendro intereso paslaugas nuolat kintančioje situacijoje, būtinas veiklos įvertinimas tiek Bendrijos, tiek nacionaliniu lygmeniu. Be to, konsultacijų dalyviai yra tvirtai įsitikinę, kad toks įvertinimas turi būti paremtas ne tik ekonominiais kriterijais, bet ir socialiniais bei aplinkosaugos kriterijais.

Pastaraisiais metais Komisija dėjo daugiau pastangų bendro intereso paslaugų vertinimui. Kalbant apie tinklų infrastruktūra paremtus sektorius, Komisijos vertinimo strategiją sudarė reguliarių tiek atskirų sektorių, tiek horizontalių vertinimų, rengimas, ir į tą procesą buvo įtrauktos tiek Europos Sąjungos institucijos ir organai, tiek kitos suinteresuotos šalys[37]. Turint omeny, kad Komisija pradėjo vykdyti horizontalius vertinimus 2001 m., o 2004 m. pateiks savo pirmąją horizontalaus vertinimo ataskaitą, parengtą pagal 2002 m. nustatytą metodologija, prieš mąstant apie papildomus vertinimo mechanizmus, reikėtų įgauti didesnę patirtį naudojant šiuos mechanizmus.

Tuo pačiu į vertinimo procesą reikėtų labiau įtraukti visas suinteresuotąsias šalis. Komisija ketina apsvarstyti, kaip pakeisti esamą metodologiją ir procedūras siekiant užtikrinti pilną visų suinteresuotų šalių, įskaitant valstybines valdžios institucijas, vartotojus, paslaugų teikėjus ir darbuotojus, įtraukimą. Įvertinusi liberalizavimo poveikį piliečiams, įmonėms ir darbuotojams, Komisija numato išnagrinėti metodologijos ir procedūrų pakeitimų klausimą.

Reikėtų apgalvoti, kaip geriau suderinti esamus bendro intereso paslaugų vertinimo metodus su platesnio pobūdžio Komisijos atskaitomybės priemonėmis. Tai užtikrintų išsamesnį bendro intereso paslaugų vertinimą ir tuo pačiu sukurtų pridėtinę vertę, nedidinant atskaitomybės ir statistinių duomenų teikimo reikalavimų Bendrijai, valstybėms narėms, įmonėms ir piliečiams.

Šiame kontekste svarbus yra minėtų atskirų sektorių ir horizontalių vertinimų bei „Įgyvendinimo paketo“, kurį sudaro Ekonominės politikos gairių įgyvendinimo

[37] Dėl išsamesnės informacijos žr. Komisijos komunikatą: Metodologinės pastabos dėl horizontalaus bendro ekonominio intereso paslaugų vertinimo, KOM(2002)331 galutinis, 2002 6 18

ataskaita, Bendra užimtumo ataskaita ir Vidaus rinkos strategijos įgyvendinimo ataskaita, ir kuris yra teikiamas pavasario Europos vadovų tarybai, susiejimas.

Be to, bendro intereso paslaugų vertinimą galima būtų susieti su Komisijos reguliariai vykdoma įvairių Bendrijos politikos krypčių analize. Ypač tai galėtų būti pritaikyta socialinių ir sveikatos apsaugos paslaugų srityje.

Kaip numatyta Komisijos 2002 m. birželio 18 d. komunikate, 2006 m. vykdydama savo darbo metodų įvertinimą, Komisija peržiūrės vertinimo mechanizmus, įskaitant vertinimų apimtį, remiantis patirtimi, įgyta naudojant pakeistą metodologiją. Komisija taip pat ketina išnagrinėti papildomų priemonių, kuriomis siekiama pagerinti duomenų prieinamumą ir kokybę, apsikeitimą informacija ir sektina patirtimi bei padidinti suinteresuotų šalių dalyvavimą, priėmimo būtinybė.

Komisija

- **remdamasi savo vertinimo metodologija 2004 m. ketina pateikti pirmąjį horizontalų bendro intereso paslaugų įvertinimą,**
- **numato 2006 m. peržiūrėti bendro intereso paslaugų vertinimo mechanizmus.**

Valstybės narės

- **turi padėti Komisijai parengti ir taikyti vertinimo mechanizmus,**
- **turi apsvarstyti vertinimo priemonių rengimą nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmeniu.**

4.6. Sektorių politikos peržiūrėjimas

Šiuo metu atskirų sektorių reguliavimas Bendrijos lygiu iš principo taikomas tik dideliems tinklų infrastruktūra paremtiems sektoriams, pvz. telekomunikacijų, pašto, transporto ir energetikos, kuriuose aiški transeuropinė dimensija. Viešos konsultacijos patvirtino tokio veiklos metodo tinkamumą. Kas dėl vandens sektoriaus, Komisija numato iki šių metų pabaigos pateikti jos atlikto įvertinimo rezultatus[38].

Viešos konsultacijos patvirtino eilės atskiriems sektoriams taikomų reikalavimų, pateiktų žaliojoje knygoje, (visuotinumas, tęstinumas, paslaugų kokybė, įperkamumas, vartotojų apsauga, saugumas, prieinamumas ir tarpusavio ryšio užtikrinimas), svarbą. Vykdydama numatomą sektorių apžvalgą, Komisija ketina siūlyti tuos reikalavimus įtraukti į teisės aktus.

Kalbant apie žiniasklaidos pliuralizmą, viešos konsultacijos parodė, kad dėl valstybėse narėse egzistuojančių skirtumų, šis klausimas kol kas turėtų būti paliktas valstybių narių kompetencijai. Komisija sutinka su tokia nuomone ir mano, kad šiuo metu nereikėtų teikti Bendrijos iniciatyvos pliuralizmo klausimu. Tuo pat metu Komisija įsipareigoja įdėmiai stebėti situaciją.

Kas dėl priežiūros institucinės sąrangos, dažnai buvo pabrėžiama glaudesnio Komisijos ir nacionalinių priežiūros institucijų bendradarbiavimo būtinybė. Komisija

[38] Vidaus rinkos strategija, 2003–2006 m. prioritetai, KOM(2003)238, 2003 5 7

ketina skatinti plėtoti glaudų priežiūros institucijų bendradarbiavimą[39]. Reikalui esant Komisija ketina teikti pasiūlymus tokio bendradarbiavimo teisinės bazės stiprinimui.

Numatomose atskirų sektorių apžvalgose Komisija ketina atsižvelgti į pirmiau pateiktas pozicijas bei į viešų konsultacijų dėl žaliosios knygos išvadas.

Komisija

- **sieks skatinti nacionalinių priežiūros institucijų bendradarbiavimą priežiūros institucijų tinklų pagrindu,**
- **numatomose atskirų sektorių apžvalgose Komisija ketina atsižvelgti į viešų konsultacijų dėl žaliosios knygos išvadas. Numatomos sektorių apžvalgos:**
  - **iki 2005 m. liepos mėn. numatoma pateikti elektroninių komunikacijų paslaugų apimties apžvalgą**
  - **iki 2006 m. liepos mėn. numatoma pateikti elektroninės komunikacijos paketo apžvalgą**
  - **iki 2006 m. pabaigos numatoma pateikti pašto paslaugų direktyvos apžvalgą**
  - **iki 2006 m. sausio 1 d. numatoma pateikti elektros vidaus rinkos apžvalgą**
  - **iki 2006 m. sausio 1 d. numatoma pateikti dujų vidaus rinkos apžvalgą**
  - **2005 m. pradžioje numatoma pateikti „Televizija be sienų“ direktyvos apžvalgą**
  - **iki 2004 m. pabaigos numatoma atlikti vandens sektoriaus įvertinimą.**

(Daugiau informacijos pateikta priede pateiktoje lentelėje).

Valstybės narės

- **turi užtikrinti, kad esami atskirus sektorius reglamentuojantys teisės aktai būtų pilnai perkelti į nacionalinę teisę, ir kad jie būtų taikomi,**
- **turi suteikti nacionalinėms priežiūros institucijoms visas reikiamas priemones ir resursus**
- **turi padėti Komisijai skatinti glaudesnį priežiūros institucijų bendradarbiavimą priežiūros institucijų tinklų pagrindu.**

4.7. Vidaus veiklos krypčių atspindėjimas tarptautinėje prekybos politikoje

Kaip Komisija yra žaliojoje knygoje pažymėjusi, Bendrijos įsipareigojimai Pasaulio prekybos organizacijai (PPO) bei dvišalių susitarimų kontekste visiškai atitiko bendro intereso paslaugoms taikomas vidaus rinkos taisykles, ir iki šiol praktikoje nekėlė jokių problemų dėl bendro intereso paslaugų organizavimo, teikimo ar finansavimo. Tą patį galima pasakyti ir apie naujus įsipareigojimus, kurie prisiimami dabar vykstančiose derybose.

Viešose konsultacijose jų dalyviai vieningai išreiškė pageidavimą užtikrinti tolesnį Bendrijos vidaus norminės bazės ir Bendrijos bei jos valstybių narių prisiimamų įsipareigojimų pagal tarptautinius prekybos susitarimus, tame tarpe su PPO, nuoseklumą. Tikimasi, kad tarptautiniuose prekybos susitarimuose nebus peržengtos pozicijos, dėl kurių susitarta Europos Sąjungos viduje.

Vykdydama Bendrijos prekybos politiką, Komisija yra pilnai įsipareigojusi užtikrinti tokį nuoseklumą ir šiuo atžvilgiu tikisi valstybių narių ir Europos Parlamento paramos. Tuo tikslu Komisija ir toliau ketina pilnai išnaudoti Steigimo sutartimi (133 ir 300 straipsniais) numatytą institucinę bazę, ir į prekybos politikos formulavimą

[39] Žr. žaliosios knygos dėl bendro intereso paslaugų priedo 53–59 punktus

įtraukti Europos Parlamentą, nepaisant ribotų Parlamento galių šiuo klausimu. Tuo pačiu Komisija sieks, kad konstitucinės sutarties projekte Parlamento galios šiuo klausimu būtų išplėstos. Komisija taip pat ketina ir toliau palaikyti nuolatinį dialogą su pilietine visuomene ir užtikrinti kiek įmanoma didesnį skaidrumą prekybos derybose. Tokio skaidrumo užtikrinimo pavyzdys galėtų būti Bendrijos pradinio siūlymo paskelbimas GATS derybose.

Komisija

- **ir toliau sieks užtikrinti, kad Bendrijos pozicija tarptautinėse prekybos derybose pilnai atitiktų ES vidaus bendro intereso paslaugas reglamentuojančią norminę bazę.**

Valstybės narės

- **Siekiant užtikrinti, kad vidaus politikos pozicijos būtų pilnai atspindėtos Sąjungos prekybos politikoje, valstybės narės turi veikti išvien su Komisija.**

4.8. Bendro intereso paslaugų vystymo skatinimas bendradarbiavimo pagrindu

Konsultacijose dėl žaliosios knygos jų dalyviai pilnai suvokė pagrindinių bendro intereso paslaugų svarbą neturtingiausių šalių vystymuisi. Buvo pabrėžta, kad investicijų nebuvimas yra didžiausia kliūtis tų paslaugų vystymui neturtingiausiose šalyse. Remiantis Komisijos Komunikate pateiktomis rekomendacijomis dėl valstybinių įmonių besivystančiose šalyse reformos[40], Komisija ketina ir toliau teikti pagalbą kuriant deramą priežiūros ir institucinę bazę besivystančiose šalyse. Tai yra būtina siekiant pritraukti investicijas ir užtikrinti priėjimą prie finansavimo šaltinių bendro intereso paslaugų finansavimui.

ES iniciatyvomis dėl vandens ir energijos, pristatytomis Pasaulio vadovų taryboje tvarios plėtros klausimais, siekiama padėti įgyvendinti Tūkstantmečio vystymo tikslus neturtingiausiems gyventojų sluoksniams teikiant šiuolaikiškas ir įperkamas paslaugas. Į tas iniciatyvas yra įtrauktos valstybės narės ir pilietinės visuomenės bei privataus sektoriaus suinteresuotosios šalys. Jos yra parengtos palaikant nuolatinį dialogą su Afrikos ir kitų regionų partneriais, ir yra paremtos projektų „nuosavybės“ principu, siekiant inicijuoti veiklą nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu. Tiek vandens, tiek energijos iniciatyva siekiama stiprinti institucinius gebėjimus, skatinti sektorių planavimą ir rinkos plėtrą vykdant tikslinį techninį bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą su finansų institucijomis.

Komisija

- **Komisija ketina ir toliau teikti pagalbą kuriant gerą priežiūros ir institucinę bazę besivystančiose šalyse, būtiną siekiant pritraukti investicijas į bendro intereso paslaugas ir užtikrinti priėjimą prie finansavimo šaltinių.**

[40] Valstybinių įmonių besivystančiose šalyse reforma, ypatingą dėmesį skiriant komunalinių paslaugų įmonėms: būtinybė įvertinti visus galimus variantus, Komisijos komunikatas, KOM(2003) 326, 2003 6 3

1 PRIEDAS Sąvokų apibrėžimas[41]

Terminologijų skirtumai, semantinė painiava ir skirtingos tradicijos valstybėse narėse sąlygojo daug nesusipratimų diskusijose Europos lygmeniu. Valstybėse narėse bendro intereso paslaugoms apibūdinti vartojamos skirtingos sąvokos ir apibrėžimai – tai atspindi skirtingą tų šalių istorinę, ekonominę, kultūrinę ir politinę raidą. Kuriant Bendrijos terminologiją stengiamasi į tuos skirtumus atsižvelgti.

Bendro intereso paslaugos

Sąvokos *„bendro intereso paslaugos“* pačioje Steigimo sutartyje nėra. Ši sąvoka yra išvestinė – ji atsirado iš Bendrijos praktikos nuo Steigimo sutartyje vartojamos sąvokos „bendro ekonominio intereso paslaugos“. Sąvoka „bendro intereso paslaugos“ yra platesnė, nei „bendro ekonominio intereso paslaugos“. Ji apima tiek ekonomines, tiek neekonomines paslaugas, kurias valstybinės valdžios institucijos priskiria bendro intereso paslaugoms, ir kurioms yra taikomi specialūs viešųjų paslaugų teikimo įpareigojimai.

Bendro ekonominio intereso paslaugos

Sąvoka „bendro ekonominio intereso paslaugos“ vartojama Steigimo sutarties 16 straipsnyje ir 86 straipsnio 2 dalyje. Ji nėra apibrėžta nei Steigimo sutartyje, nei antrinės teisės aktuose, tačiau Bendrijos praktikoje sutarta, kad ši sąvoka reiškia ekonominio pobūdžio paslaugas, kurias valstybės narės arba Bendrija paveda specialių viešųjų paslaugų teikėjams remiantis bendro intereso paslaugoms taikomais kriterijais. Bendro ekonominio intereso paslaugų sąvoka apima tam tikras paslaugas, kurias teikia stambių ūkio šakų, pavyzdžiui transporto, pašto, energetikos ir komunikacijų, įmonės. Tačiau sąvoka taip pat apima ir bet kokią kitą ekonominę veiklą, kuriai taikomi viešųjų paslaugų įpareigojimai.

Kaip ir žaliojoje knygoje, baltojoje knygoje daugiausiai nagrinėjami klausimai, susiję su „bendro ekonominio intereso paslaugomis“, nes ir pačioje Steigimo sutartyje daugiausiai kalbama apie ekonominę veiklą. Sąvoka „bendro intereso paslaugos“ baltojoje knygoje vartojama tik ten, kur nereikia pabrėžti ekonominio arba neekonominio tam tikrų paslaugų pobūdžio.

Viešosios paslaugos

Sąvokų „bendro intereso paslaugos“ ir „bendro ekonominio intereso paslaugos“ nereikia maišyti su sąvoka *„viešosios paslaugos“*. Ši sąvoka nėra labai tiksli. Jai gali turėti skirtingas prasmes, ir dėl to gali klaidinti. Kartais ši sąvoka reiškia tai, kad paslauga teikiama visuomenei, kartais ja pabrėžiama, kad paslaugai yra priskirtas ypatingas vaidmuo visuomenės interesais, o kartais ši sąvoka reiškia paslaugą teikiančio subjekto nuosavybę ar statusą[42]. Dėl to ši sąvoka baltojoje knygoje nevartojama.

---

41 Šios sąvokos paremtos žaliojoje knygoje dėl bendro intereso paslaugų vartojamomis sąvokomis, KOM(2003)270, 2004 5 21

42 Dažnai maišomos sąvokos „viešosios paslaugos“ ir „viešasis sektorius“. Sąvoka „viešasis sektorius“ apima viešojo administravimo institucijas ir visas valstybinių institucijų kontroliuojamas įmones

Viešųjų paslaugų įpareigojimai

Sąvoka „*viešųjų paslaugų įpareigojimai“* vartojama baltojoje knygoje. Ji reiškia tam tikrus reikalavimus, kuriuos valstybinės valdžios institucijos nustato paslaugos teikėjui siekiant užtikrinti, kad būtų tenkinami tam tikri visuomenės intereso tikslai, pavyzdžiui oro, geležinkelio ar kelių transporto ar energijos srityje. Tie įpareigojimai gali būti taikomi Bendrijos, nacionaliniu ar regioniniu lygmeniu.

Viešoji įmonė

Sąvoka *„viešoji įmonė“* paprastai vartojama apibrėžti paslaugos teikėjo nuosavybės formą. Steigimo sutartyje griežtai laikomasi neutralumo principo. Pagal Bendrijos teisę nėra svarbu, ar bendro intereso paslaugų teikėjai yra valstybinės, ar privačios įmonės – joms taikomos tos pačios teisės ir įpareigojimai.

2 PRIEDAS: Pagrindiniai viešų konsultacijų rezultatai[43]

1. Bendro intereso paslaugų svarba

- Plačiai sutinkama dėl bendro intereso paslaugų svarbos Europos šalių visuomenėms. Taip pat bendrai sutinkama, kad tos paslaugos turi būti teikiamos pirmiausiai galvojant apie vartotojus.
- Nesutariama dėl bendro intereso paslaugų ryšio su rinkos principais.

2. Europos Sąjungos vaidmuo

- Nors požiūriai išsiskiria dėl būtinybės pakeisti Steigimo sutartį, plačiai sutariama, kad nereikėtų Bendrijai suteikti papildomų galių bendro intereso paslaugų srityje.
- Nors iš principo Bendrijos ir valstybių narių atsakomybės ribos yra aiškiai apibrėžtos, kai kuriose srityse reikėtų geresnio Bendrijos teisės aktų išaiškinimo.
- Plačiai sutariama, kad atskirų sektorių reguliavimas neturėtų būti pritaikytas visų paslaugų atžvilgiu. Tačiau požiūriai išsiskyrė dėl to, ar speciali norminė bazė Bendrijos lygmeniu yra reikalinga kai kurių paslaugų (vandens tiekimo, atliekų surinkimo, viešojo vietos susisiekimo) atžvilgiu. Pabrėžta būtinybė atsižvelgti į atskirų sektorių, pavyzdžiui sveikatos apsaugos, specifiką.
- Yra bendras sutarimas, kad šiuo metu nėra reikalo steigti Europos priežiūros institucijų. Tinkamesnis variantas būtų nacionaliniai priežiūros institucijų tinklai, koordinuojami Europos lygmeniu.

3. Atskiriems sektoriams taikomi teisės aktai ir bendra teisinė bazė

- Nors požiūriai dėl bendros teisinės bazės išsiskyrė, visuotinai sutinkama, kad ir toliau reikalingi atskirus sektorius reglamentuojantys teisės aktai.
- Daugelis konsultacijų dalyvių pabrėžė esamos sektorių politikos naudą. Kai kas nurodė, kad liberalizavimas turėjo neigiamų socialinių ir ekonominių pasekmių.

4. Bendro ekonominio intereso paslaugos ir neekonominio pobūdžio paslaugos

- Daugelis konsultacijų dalyvių mano, kad būtina atskirti bendro ekonominio intereso paslaugas nuo neekonominio pobūdžio paslaugų. Tačiau siekiant sukurti didesnį teisinį aiškumą, daugelis dalyvių mano, kad taip pat būtina atsižvelgti ne tik į ekonominius, bet ir į kitus kriterijus.
- Nors kai kurie konsultacijų dalyviai pageidautų, kad Bendrijos teisėje būtų geriau išaiškinta socialines paslaugas teikiančių organizacijų situacija, ir kad būtų apsaugotos bendro neekonominio intereso paslaugos, kaip Europos socialinio modelio dalis, plačiai sutariama, kad nereikėtų Bendrijai suteikti daugiau galių neekonominio pobūdžio paslaugų srityje.

[43] Šie punktai paremti Komisijos darbo dokumentu „Ataskaita dėl viešųjų konsultacijų dėl žaliosios knygos dėl bendro intereso paslaugų“, SEK (2004) 326, 2004 3 15

5. Bendri įpareigojimai

- Išsiskyrė požiūriai dėl bendrų įpareigojimų Bendrijos lygmeniu nustatymo būtinybės ir dėl tokios užduoties įgyvendinamumo. Kai kurie dalyviai pabrėžė būtinybę nustatyti viešųjų paslaugų įpareigojimus kiekvienam sektoriui atskirai. Kiti dalyviai išreiškė požiūris, kad tinkamesnė ir reikalingesnė būtų bendra koncepcija tuo klausimu.

- Pilnai sutarta, kad reglamentas turėtų Bendrijos lygmeniu nustatyti principus ir tikslus, tuo tarpu konkrečių nuostatų įgyvendinimą reikėtų palikti valstybių narių kompetencijai atsižvelgiant į esamas situacijas ir poreikius nacionaliniu bei vietos lygmenimis.

- Nesutarta dėl veiksmingo Bendrijos teisės aktuose nustatytų reikalavimų įgyvendinimo bei dėl tų reikalavimų poveikio socialinei ir teritorinei sanglaudai. Manoma, kad kol kas per anksti prieiti bendros nuomonės, ir kad yra būtinas išsamesnis vertinimas.

- Požiūriai išsiskyrė dėl būtinybės nustatyti papildomus įpareigojimus Bendrijos lygmeniu, bei dėl būtinybės išplėsti esamus reikalavimus kitoms bendro intereso paslaugoms.

6. Atskirų sektorių įpareigojimai

- Nėra didelio palaikymo papildomų įpareigojimų atskiriems sektoriams Bendrijos lygmeniu šiame etape įvedimui, tačiau siūloma atidžiai stebėti situaciją atskiruose sektoriuose, ypač susijusią su tiekimo saugumu. Taip pat buvo išreikšti pageidavimai pagerinti paslaugų prieinamumą ir suderinamumą kai kuriuose sektoriuose.

- Nesutarta dėl vandens tiekimo sektoriaus atvėrimo Bendrijos lygmeniu.

- Plačiai sutarta, kad šiame etape nereikėtų imtis jokių specialių priemonių Bendrijos mastu žiniasklaidos pliuralizmo klausimu, ir kad pliuralizmo apsaugos klausimas turėtų būti paliktas valstybių narių kompetencijai.

7. Įpareigojimų nustatymas ir paslaugų organizavimo galimybės

- Kai kurie dalyviai pabrėžė problemas, kylančias dėl Bendrijos teisės taikymo, ypač įsigijimų ir valstybės paramos srityse. Buvo pareikšti pageidavimai geriau išaiškinti teisės normas dėl nuolaidų ir valstybinių-privačių bendrijų. Kai kuriuose komentaruose paminėtos situacijos, kai nacionaliniu lygmeniu buvo sukurtos kliūtys vidaus rinkos užbaigimui.

- Daugumoje pastabų buvo pareikšta nuomonė, kad nereikėtų labiau derinti viešųjų paslaugų įpareigojimų Bendrijos lygmeniu.

- Didelė dalis dalyvių išreiškė susidomėjimą lanksčiu ir nebiurokratiniu sektinos patirties apsikeitimu bei gairių nustatymu organizuojant bendro intereso paslaugas.

8. Bendro intereso paslaugų finansavimas

- Griežtai reikalaujama geriau išaiškinti ir supaprastinti teisės normas dėl bendro intereso paslaugų finansavimo, ypač dėl valstybės paramos. Neseniai Europos Teisingumo Teismo paskelbtas sprendimas Altmark byloje yra teigiamas, tačiau nepakankamas poslinkis šia linkme.

- Plačiai sutariama, kad valstybės narės ir toliau turi išlaikyti sprendimo laisvę dėl tinkamiausio bendro intereso paslaugų finansavimo būdų, su sąlyga, kad nebūtų per daug iškraipoma konkurencija.

9. Bendro intereso paslaugų vertinimas

- Nors požiūriai dėl vertinimo svarbos apskritai išsiskyrė, didžioji dalis dalyvių sutarė, kad vertinimuose turi būti atsižvelgiama į politinius, socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius kriterijus.

- Nesutariama dėl vertintinų paslaugų apimties bei dėl reikiamų procedūrinių ir institucinių susitarimų.

10. Tarptautinė dimensija

- Aiškiai išreikštas pageidavimas užtikrinti, kad Bendrijos užimama pozicija tarptautinėse prekybos derybose visiškai atitiktų ES vidaus norminę bazę.

- Eilėje komentarų buvo pageidauta daugiau informacijos ir skaidrumo tarptautinės prekybos derybose.

- Visuotinai pripažįstama, kad būtiniausių paslaugų teikimas yra absoliučiai būtinas vargingiausių šalių vystymuisi. Manoma, kad pagrindinės problemos yra finansavimas ir užsienio investicijų pritraukimas.

3 PRIEDAS: SVARBIAUSIOS ATSKIRUOSE SEKTORIUOSE VYKDYTINOS APŽVALGOS

Elektroninės komunikacijos sektorius

- *e*Europe veiksmų plano apžvalga iki 2004 m. birželio mėn
- Komisijos direktyvos 2002/77/EB dėl kabelinės televizijos nuostatų apžvalga iki 2004 m. pabaigos
- Universaliųjų paslaugų apimties pagal Universaliųjų paslaugų direktyvą 2002/22/EB apžvalga iki 2005 m. liepos mėn
- Elektroninės komunikacijos paketo apžvalga iki 2006 m. liepos mėn

Pašto paslaugos

- Ataskaita dėl pašto direktyvos taikymo iki 2004 m. galo, po to kas dvejus metus
- Ataskaita iki 2006 m. pabaigos, paremta numatoma studija dėl vidaus pašto rinkos galutinio užbaigimo 2009 m. poveikio universaliosioms paslaugoms. Pasiūlymas, kuriame, remiantis tyrimo išvadomis, patvirtinama galutinė vidaus pašto rinkos užbaigimo data 2009 m., bei nustatomi kiti vykdytini žingsniai

*El**ektros tiekimo sektorius***

- Metinės ataskaitos dėl Direktyvos 2003/54/EB įgyvendinimo, įskaitant kas antrais metais pateikiama ataskaita dėl viešųjų paslaugų įpareigojimų
- Iki 2006 m. sausio 1 d. turi būti pateikta išsami ataskaita dėl pažangos kuriant elektros vidaus rinką. Pasiūlymai EP ir Tarybai dėl aukštų viešųjų paslaugų standartų užtikrinimo
- Ataskaita dėl Reglamento 1228/2003 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros mainų tinklo sąlygų įgyvendinimo iki 2006 m. liepos
- Pasiūlymai EP ir Tarybai iki 2007 m. liepos 1 d. užtikrinti pilną ir realią tiekimo sistemos operatorių nepriklausomybę. Reikalui esant tie pasiūlymai taip pat palies rinkos dominavimo, rinkos koncentracijos ir grobuoniškų arba antikonkurencinių veiksmų klausimus

Dujų tiekimo sektorius

- Metinės ataskaitos dėl Direktyvos 2003/55/EB įgyvendinimo, įskaitant kas antrais metais pateikiama ataskaita dėl viešųjų paslaugų įpareigojimų
- Iki 2006 m. sausio 1 d. turi būti pateikta išsami ataskaita dėl pažangos kuriant dujų vidaus rinką. Pasiūlymai EP ir Tarybai dėl aukštų viešųjų paslaugų standartų užtikrinimo
- Pasiūlymai EP ir Tarybai iki 2007 m. liepos 1 d. užtikrinti pilną ir realią tiekimo sistemos operatorių nepriklausomybę. Kai reikalinga, tie pasiūlymai taip pat palies rinkos dominavimo, rinkos koncentracijos ir grobuoniškų arba antikonkurencinių veiksmų klausimus

Vandens tiekimo sektorius

- Komisijos vandens sektoriaus įvertinimo rezultatų pateikimas iki 2004 m. pabaigos

Transporto sektorius

- 2004 m. EP ir Taryba turi priimti šiuo metu derinamą antrąjį geležinkelio transporto paketą
- Iki 2004 m. pabaigos EP ir Taryba turi priimti trečiąjį geležinkelio transporto paketą
- Iki 2004 m. pabaigos EP ir Taryba turi priimti siūlomą reglamentą dėl viešųjų paslaugų reikalavimų ir viešųjų paslaugų kontraktų keleivių transportavimui geležinkelio, kelių ir vandens transportu paskyrimas

Transliavimo sektorius

- 2005 m. pradžioje turi būti pateikta ataskaita dėl „Televizija be sienų“ direktyvos taikymo kartu su siūlymais įstatymo projektais